

LA GAZETTE DES ARCHIVES, 141 1988.

Neposredno uoči početka XI. međunarodnog kongresa arhiva u Parizu izašao je kao posebno izdanje 141. broj »La gazette des archives« u cijelosti posvećen suvremenom stanju francuskih arhiva i arhivistike. U predgovoru se ističe niz promjena nastalih u arhivskoj praksi nakon 1970. godine: noveliranje arhivskog zakonodavstva, intenziviranje izgradnje arhiva, pridavanje arhivima značaja kakvog još nisu nikad prije imali, nastanak tzv. »novih arhiva«, proboj informatike, promjene u strukturi korisnika te otvaranje arhivske službe prema javnosti. Časopis obrađuje skoro sve ove teme uz namjerno izostavljanje »novih arhiva« što je bila tema XI. kongresa i arhivskog graditeljstva o kojemu je Michel Duchein objavio u izdanju »Archives nationales« dvije poveće studije (Les bâtiments d'archives. Construction et equipments. Paris 1985. i Bâtiments d'archives. Vingt ans d'architecture française, 1965—1985. Paris 1986.). U ovom broju posebnu pažnju među ostalim privlače dvije slijedeće rasprave.

Michel Duchein: »ZAKONODAVSTVO I ADMINISTRATIVNA STRUKTURA FRANCUSKIH ARHIVA« 1970—1988. Razmatra se razdoblje nakon 1970. godine, stoga što je prethodno već bilo obrađeno u poznatom Priručniku (Manuel d'archivistique. Théorie et pratique des archives publiques en France. Paris 1970.) Nakon kraćeg osvrtla na zatečeno stanje i upravno ustrojstvo arhiva navedene godine, autor posvećuje pažnju arhivskom zakonodavstvu iz 1979. godine i arhivskoj decentralizaciji iz 1983. Na ovo prvo nije se potrebno osvrutati s obzirom da je pravovremeno obrađeno u našoj literaturi. (Bernard Stulli: Uz novi Zakon o arhivima Francuske, Arhivski vjesnik, 1978—1979, XXI—XXII, str. 375—382.) Administrativna decentralizacija Francuske iz 1981. godine uvjetovala je arhivsku decentralizaciju i s njom u vezi noveliranje zakonodavstva 1983. Osim četiri već postojeće vrste arhiva a to su Nacionalni arhiv (osnovan 1790), de partmanski arhivi (1796), komunalni arhivi (1790) i »autonomni arhivi pod kontrolom« (1979), zakon od 22. srpnja 1983. uvodi u petu kategoriju — regionalne arhive. Oni bi morali prikupljati i obrađivati građu nastalu radom pokrajinskih (regionalnih) vijeća te za javne službe i ustanove »čija se nadležnost obavlja izvan djelokruga departmana«. Međutim, ovi regionalni arhivi nisu još (do ljeta 1988.) započeli obavljanje djelatnosti koju im nalaže zakon iz 1983. Departmanski, komunalni i »autonomni« arhivi su zakonom iz 1983. bili podvrgnuti manjim izmjenama; jedino Nacionalni arhiv nije podlegao decentralizaciji. Direkcija francuskih arhiva obavlja i dalje svoju djelatnost kao upravno tijelo na području cijele Francuske, ali je decentralizacijom ta nadležnost nešto ograničena. Direkcija izravno upravlja Nacionalnim arhivom dok nad ostale četiri kategorije arhiva ima »znanstvenu i tehničku kontrolu« što je obavlja njezina tehnička služba, tri generalna inspektora i direktori arhivskih službi u departmanima. Autor poimenično nabroja što se sve podrazumijeva pod tom vrstom kontrole. U Francuskoj ne postoji razlika među pojmovima »records« i »archives« kao u SAD. Građa u nastajanju podvrgnuta je Direkciji francuskih arhiva prema istim pravilima kao i građa u arhivima. Radi djelatnog nadzora registratura osnovane su »misije« sastavljene od arhivista (konzervatora) Nacionalnog arhiva i osoblja koje pripada različitim ministarstvima. U okviru Nacionalnog arhiva djeluje »misijska sekcija« koja osigurava vezu među ministarstvima i velikim spremištem u Fontainebleau.

Duchein zaključuje da bi u Francuskoj trebalo još mnogo učiniti glede zakonskog reguliranja, posebno u oblasti audovizuelnih arhiva, arhivske informatike, privatnih arhiva i profesionalnog formiranja arhivskog osoblja.

Bruno Delmas: »TRIDESET GODINA ARHIVISTIČKE IZOBRAZBE U FRANCUSKOJ«. Svi koji su se ranije pripremali za rad u arhivima dobivali

su skoro istu naobrazbu. Danas je došlo do specijalizacije te su se pomalo izdiferencirale tri grupe kadra, čije se uzajamne razlike sve više povećavaju. Prvu skupinu, kako se izražava Delmas, čine stvaraoci arhiva, tj. administrativno osoblje u registraturama. Ono širi svoju aktivnost i kompetencije, razgranjuje se i u svom radu suočava s potrebom mehanizacije i tehničkih inovacija u informatici. Izobrazba ovog kadra prilagođuje se suvremenim prilikama: osnivaju se tečajevi administrativnog prava, osnivanje škole za administraciju katastra (1944), carine, trezora, zdravstva (1946), Nacionalne administrativne škole (1945) i pokrajinskih nacionalnih instituta (1966). U drugoj skupini, koju sačinjavaju povjesničari i istraživači, primjetan je isti fenomen: stalno raste broj tema i predmeta proučavanja, nastaju nove povijesne discipline. Godine 1939. osnovan je Nacionalni centar za znanstvena istraživanja. Sveučilišta spremaju sve više ranzovrskog stručnog kadra što je u vezi s reformom sveučilišta. Treću skupinu tvore arhivisti čiju specijalizaciju također prati razvitak izobrazbe za stvaranje kadra »podarhivista« (»Sous-archiviste«) »arhivskih pisara« (1945), dokumentalista-arhivista i arhivskih pomoćnika (1960), kadra za dokumentaciju (1978). Društvo francuskih arhivista je početkom osamdesetih godina osnovalo radnu grupu »permanentno obrazovanje koja priređuje susrete s osobama željnim poduke. Od 1984. djeluje centar javnog obrazovanja u Parizu za permanentnu naobrazbu arhivista ili osnovnu poduku nearhivista koji u svom radu nailaze na arhivsku problematiku. Međutim, zbog kratkoće (manje od 40 nastavnih sati) ovi tečajevi ostaju na razini osnovne informacije. Dugotrajnu i solidnu naobrazbu pružaju za diplomatiku Nacionalna škola povelja, a za arhivsku tehniku i dokumentaciju neka sveučilišta. Nacionalna škola povelja je stoljeće i po stara i u svjetskim relacijama vrlo ugledna ustanova koja se neprekidno osuvremenjuje. Posljednjih je desetljeća trajanje nastave udvostručeno sa 3 na 6 godina. Za upis su potrebni matura i natječaj kojemu prethodi posebni tečaj. Događaji u svibnju 1968. ubrzali su osuvremenjavanje ove škole. Djelatnost joj regulira zakon o visokom školstvu iz 1984. Godine 1987. donesena su dva dekreta; onim od 6. srpnja škola se svrstava u »državne javne ustanove znanstvenog, kulturnog i profesionalnog karaktera«, a prema dekretu od 8. lipnja iste godine njen je cilj »formiranje znanstvenog osoblja arhiva i biblioteka te doprinos formiranju osoblja koje se brine o nacionalnoj baštini.« S obzirom da je École nationale des chartes uzor arhivskog obrazovanja potrebno je zastati na njezinom nastavnom programu. Dvije pripreme godine daju opće osnove: povijest Francuske od njenih početaka do 1940. godine (uskoro do 1974.), historijski i administrativni zemljopis, latinski jezik, živi jezici, francuski jezik. U slijedeće 3 godine nastave i prakse obrađuju se porijeklo i stvaranje isprava (povijest građanskog i kanonskog prava, povijest srednjovjekovnih institucija, povijest novovjekih institucija i suvremenog razdoblja), obrada dokumenata (srednjovjekovna paleografija, romanska filologija, srednjovjekovni latinski, arhivski izvori i diplomatske isprave srednjega vijeka, povijest i literarna tradicija rukopisnih tekstova, arhivski izvori za srednji vijek, paleografija i diplomatika zadnjih 30 godina, jezici pokrajina, metode ekonomske i socijalne povijesti, historiografija, matematika i statistika, suvremeni arhivski i diplomatski izvori, egdotika i kritika diplomatskih dokumenata, metode i tehnike izdavanja romanskih tekstova, vrednovanje i tumačenje arheoloških dokumenata) i vrednovanje dokumenata (bibliografija, arheologija, kadikologija, informatika, povijest tiskane knjige, suvremeni sistemi pisane i nepisane komunikacije, struktura i registratura poduzeća, uvod u studij suvremenih rukopisa, suvremena arhivistika, znanost o informaciji, suvremene metode i istraživanja u društvenim znanostima. Na četrtoj godini dovršava se pismena radnja kojoj se slobodno bira tema u sklopu slušanih kolegija, a njezino pisanje počinje ranijih godina studija.

Sveukupni udio nastavnih sati je u pripreme tri godine raspoređen ovako: 30% srednji vijek, 40% novi vijek i 30% najnovije razdoblje.

I francuska sveučilišta u okviru studija povijesti pripremaju arhivski kadar: gonnjo-alzaško (od 1976) i lyonsko (od 1984). Naime, 200 sati slušaju se arhivistika, tehnika dokumentacije, srednjovjekovna, novovjekovna i suvremena povijest, živi jezik. U Mulhouseu se obučavaju arhivisti »sposobni za vođenje općinskih arhiva druge kategorije, što će reći za gradove srednjeg značaja«. Nastavni program obuhvaća arhivistiku, dokumentaciju i informatiku, novovjekovnu povijest, suvremenu i administrativnu povijest, živi jezik (engleski ili njemački), kulturni problemi, javno pravo, francuska paleografija i srednjovjekovni latinski. Na sveučilištu u Mulhouseu diplomirani povjesničari mogu i postdiplomski studirati arhivistiku. U programu Lyonskog sveučilišta su opća i posebna arhivistika, uvod u informatičku znanost, tehnika dokumentacije, dokumentarna informatika primijenjena na arhive, arhivi francuske administracije od srednjeg vijeka do danas, engleski jezik, bibliografija, srednjovjekovna i novovjekovna paleografija i diplomatika. Autor ne precizira da li je za sve kandidate obavezan isti nastavni program. Prema Ducheu su sve tri grupe stručnih i znanstvenih arhivista stalno se specijaliziraju i međusobno divergiraju što je popraćeno neprekidnom specijalizacijom i raznovrsnim oblicima izobrazbe arhivističkog kadra koji su se razvili u Francuskoj posljednjih desetljeća.

Pored navedena dva člana obrađena ovim prikazom 141. broj »La gazette des archives« donosi i slijedeće koje registriramo samo naslovom: — Christine Pétilat i Anne-Claude Lamur-Daudreu: Obrada suvremene arhivske građe u središnjim upravnim ustanovama; Grupa autora obrađuje različite aspekte suvremenog arhivstva pod zajedničkim naslovom: Arhivska obrada u centru za suvremene arhive Nacionalnoga arhiva; Rosine Cleyet-Michaud: Instrukcija od 31. prosinca 1979. o obradi spisa departmanskih arhiva nakon 1940; Marie-Odile Ducrot: Položaj informatike u arhivima; Arlette Playsoust: Informatizacija suvremenih arhiva; Aline Vallée: Informatika u službi zatvorenih fondova; Gérard Ermisse: Informatika u CARAN-u; Pregledna tabela opremljenosti i primjene informatike u različitim arhivskim službama (krajem 1987); Grupa autora obrađuje različite aspekte komunalnih arhiva u članku: Arhivska služba gradova — razvoj i modernizacija; Marie-Paule Arnould: Arhivi malih komuna; Maurice Hamon: Poduzeća i njihovi arhivi. Epoha promjena; Yvette Lebrigand: Veliki državni projekt. Centar za arhivsku građu privrednih arhiva; Jean-Pierre Babelon: Arhivi arhitekture i urbanizma; Gérard Ermisse: Saopćenja; Elisabeth Gautier-Desvaux: Kulturna djelatnost u arhivima.

Andrej Čebotarev

IZVORI ZA POVIJEST OTOKA KRKA. ZNANSTVENO SAVJETOVANJE. RIJEKA 1990. Otok Krk poznat je po obilju sačuvanih izvora — kako onih na kamenu tako i onih na pergameni i papiru. Ima ih po otoku i danas, a veći dio spremjen je i izvan njega, u raznim arhivskim i drugim spremištima. Do sada su najviše obrađivani i objavljivani oni izvori o otoku Krku koji se odnose na antiku i na period srednjeg vijeka, a među njima najpoznatiji su izvori pisani na hrvatskoj glagoljici. O onim krčkim glagoljskim rukopisima koji se nalaze na Krku Vjekoslav Štefanić (i sam rodom Krčanin) objavio je posebnu knjigu. No, tek u naše dane više je pažnje pridano i građi iz ostalih vremenskih razdoblja. Prvi put uopće o građi za povijest toga našeg i jadranskoga najvećeg otoka govorilo se na jednodnevnom znanstvenom